

Nagy János szanyi plébános ismeretlen írásai a *Bécsi Magyar Hírmondó* kéziratai között

Nagy János (1732–1803) költő, műfordító neve manapság nem tartozik a legismertebb irodalmi személyek közé, kortársai közül azonban sokan nagyra tartották, de volt olyan is, aki elítélte költészetét. Az ex-jezsuita szanyi plébánosnak 1763-tól jelentek meg írásai, a legtermékenyebb időszaka a század utolsó évtizede volt.¹ 1790-ben publikált főműve, a *Nyájas Múzsza*, az országos ismertséget hozta meg számára. A kötet népszerűsítésében Szaitz Leó (1746–1792) akaratlanul is részt vett, aki kíméletlen bírálatokat fogalmazott meg annak mind tartalmát, mind stílusát illetően, amit a szanyi plébános sem hagyott szó nélkül – kettejük szócsatájából évekig elhúzódó „irodalmi vita” kerekedett.²

Nagy Jánosnak elismerésben is része volt, aminek az egyik legbeszédesebb jele, hogy Révai Miklós tudós társaság tagjelöltjei között az ő neve is szerepel: „Nagy (Joannes) Parochus Szanyensis in Dioecesi Jaurinensi”.³ A Societas tervezetének azon kézirata, amelyben Nagy neve is szerepel, a kismartoni Esterházy-könyvtárban, Görög Demeter és a *Bécsi Magyar Hírmondó* könyvei, illetve iratanyagában maradt fenn.⁴ A szanyi plébános az 1790-es évek első felében

1 KERÉNYI Olaf, *A magyar irodalmi népiesség úttörői I. (Nagy János, szanyi plébános élete és irodalmi munkássága.)* Pannonhalmi füzetek 23 (Pannonhalma: 1939), 85; PERGER Gyula, »A „Nyájas Múzsza» és az »Oroszlány«,«, in *Doromb: Közköltészeti tanulmányok 7*, szerk., Csörsz Rumen István, 121–144 (Budapest: Reciti, 2019), 122.

2 PERGER, »A »Nyájas Múzsza«...», 126–132; PAVERCSIK Ilona, »Szaitz Leó a felvilágosodás irodalmáról», *Magyar Könyvszemle* 113 (1997): 167–186; KERÉNYI Olaf, »Egy irodalmi vita a XVIII. század végéről», *Dunántúli Szemle* 9 (1942): 179–187.

3 ZVARA Edina, »Révai Miklós tudóstársaság-tervezetének újabb kézirata a kismartoni Esterházy-könyvtárban», *Irodalomtörténeti Közlemények* 117 (2013): 600–609, 607.

4 ZVARA Edina, *Egy tudós hazafi Bécsben: Görög Demeter és könyvtára*. Nemzeti téka (Budapest: OSZK, Gondolat, 2016), 99–105, 159–165; Edina ZVARA, »Ein ungarischer Literaturorganisator in Wien: Demeter Görög (1760–1830)» in *Kulturelle Zirkulation im Habsburgerreich: Der Kommunikationsraum Wien*, Hg. Wynfrid KRIEGLEDER und Andrea SEIDLER, *Verflechtungen und Interferenzen: Studien zu den Literaturen und Kulturen im zentral-europäischen Raum*, 4, 114–143 (Wien: Praesens Verlag, 2019), 141–143; ZVARA Edina, »Görög Demeter könyvtárának kéziratai: Bárány Péter, Batsányi János, Kis János, Révai Miklós, Trenk Frigyes és Verseghy Ferenc írásai», in *Könyvek magántulajdonban (1770–1820)*, szerk. DÓBÉK Ágnes, Reciti konferenciakötetek 6, 141–169 (Budapest: Reciti, 2020), 141–143.

több írását is megküld(het)te Görögéknek, ezek közül öt költemény és egy levél autográf kézírata maradt fenn:

Kiadottak

1) Ersényházi Pál Gyomordi Kiss-Aszszony, az az a Kávénak és Nádméznek Drágasága. [áthúzva: Irta a' a N. M. szerzője Nagy János m. p.] [későbbi kézírásával:] Irta a Nyájas Músa Szerzője, Nagy János Szanyi Plebános és T. n. Sopron Vármegye Tabla Biroja 1792dik eszt[endőben] Aprilis eleien. A korrektúrázott kézirat szóhasználata néhány helyen eltér a nyomtatott változattól:

Egy **pipa szár Lábú** sógor ott sétálván
Requemet **mondott** nyájason dalolván
Kávétól, tzukortól **szomorun** bútsúzván [...]
A Dieu Persico, nints modom **meg venni**...

a nyomtatott változatban:

Egy **szomorú képű** sógor ott sétálván...
Requemet mondott **sohajtvá** dalolván
Kávétól, tzukortól **végképpen** bútsúzván [...]
A Dieu *Persico*, nints modom **fizetni**...

Kismarton, Esterházy-könyvtár, Zimmer III. Kasten C. Regal 1. Nr. 9553: *Sammlung verschiedener ungarische Gedichten*, 61–74.

Bécsi Magyar Hírmondó, 1792, 129–135, különnyomatban is megjelent.

2) Felsőleges Hertzeg Leopold Sándornak Magyar Ország Kedves Palatinusának Halálakor. Nagy János Szanyi Pléb[ános] [1795]

A kézirat csak néhány helyen tér el a nyomtatott változattól, ezek helyesírási különbségek.

Kismarton, Esterházy-könyvtár, Zimmer III. Kasten C. Regal 1. Nr. 9553: *Sammlung verschiedener ungarische Gedichten*, 5–8.

Bécsi Magyar Hírmondó, 1795, 303–304.

3) Tekéntetes Consiliarius, és Sopron Vármegyei Vitzispány Urnak Nagy Sándornak, a Nyájas Múzsának Szerzője, Boldogságot! 1795

Kismarton, Esterházy-könyvtár, Zimmer III. Kasten C. Regal 1. Nr. 9553: *Sammlung verschiedene ungarische Gedichten*, 1–4 (1. pld.), 181–186. (2. pld.)

Bécsi Magyar Hírmondó 1795. 393–396.

E versnek két kézírata is fönmaradt az Esterházy-könyvtárban, ugyanazon kötet két részében. Az első, korábbi változatnak Nagy János még teljesen más címet adott (*A Rába-Közi Limbusban Lakó Nyájas Múzsának sohajtása, és reménysége.* – Költt Szanyban. 1795. Esztendőnek az elején), a második, kisebb módosulásokkal, már a nyomtatásban megjelent címet viseli.

Kiadatlanok

1) Azon alkalmatossággal, midőn a' Magyar-Ország-Gyűlésének Kivánóságából, a' Fő Vezérhez KÁROLYhoz, Hálaadó Követek rendeltettek. – Szanyból, Nagy János Plébánus mp. [1796 vége – 1797 eleje]

Kismarton, Esterházy-könyvtár, Zimmer III. Kasten C. Regal 1., jelzet nélkül: *Verschiedene ungarische Gedichten und Schriften um 1800*, [3–5.]

I. Ferenc 1796-ban országgyűlést hívott össze abból a célból,⁵ hogy fölkészüljenek a Franciaország elleni háborúra. A diéta üdvözlő küldöttséget menesztett a francia háborúban nagy hadvezéri érdemeket szerzett Habsburg Károly főherceghez. Nagy János ezen alkalomból írta meg költeményét, s ez segít annak datálásban is. A deputáció tagja volt a vers elején említett herceg Esterházy Miklós, gróf Károlyi József, Horváth Zsigmond és gróf Rhédey Ferenc. Az eseményről természetesen a *Magyar Hírmondó* is tudósított az 1797. január 20-ai számában (89–94).⁶

5 1796. november 6. [12.]–december 11. Vö. SZIJÁRTÓ J. István, *A diéta: A magyar rendek és az országgyűlés, 1780–1792* (Keszthely: Balaton Akadémia, 2010), 144.

6 Idézi még: Kiss Anita, NAGY János és KAPITÁNY Adrienn, összeáll., *Pest-Pilis-Solt vármegye országgyűlési követutasításai a 18. században*, szerk. Kiss Anita, Pest megyei levéltári füzetek 38 (Budapest: Magyar Nemzeti Levéltár, 2015), 156.

2) Nagy János levele a *Bécsi Magyar Hírmondó* szerkesztőinek – N. J. mpria. Szany, 1ma Aprilis [1792]

Kismarton, Esterházy-könyvtár, Zimmer III. Kasten C. Regal 1. Nr. 9553: *Sammlung verschiedener ungarische Gedichten*, 75.

Nagy János arról tudósítja a *Magyar Hírmondó* szerkesztőit, hogy Amadé Antal (1760–1835) „nagyon örvendezett, hogy róla az újságokban megemlékeztek”, vagyis hogy tudósítottak marcaltói csatornázásáról (*Magyar Hírmondó*, 1792. március 20., 397–398). A cikkben említett csatornázás emlékére Nagy János „hamarjában” verset is írt „Mélt Várkonyi gróf Amadé Antal Urnak, Böös, Baar, Marcaltó örökös urának és a költségével készült marcaltói csatornáknak emlékezetére...” címmel, amit Görög Demeterék lapjuk *Toldalékjában* (1792. március 20., 412–414) meg is jelentettek.⁷

3) Nelson Győzedelmére. Nagy János S. P. [1798 után]

Kismarton, Esterházy-könyvtár, Zimmer III. Kasten C. Regal 1., jelzet nélkül: *Verschiedene ungarische Gedichten und Schriften um 1800*, [13–14.]

Horatio Nelson (1758–1805) angol tengernagy nevéhez több jelentős győzelem is fűződik, a leghíresebb valószínűleg a trafalgari, amelyben életét vesztette (1805). A datálatlan vers keletkezése azonban ez az év nem lehet, hiszen a költő ekkor már két éve elhunyt. A költeményben emlegetett, török császártól kapott ajándékok már megadják a vers keletkezésének évét, 1798-at. Nelson a Földközi-tengeren üldözte a francia flottát, amit a Nílus torkolatánál be is ért, majd szétverte őket. A Napóleon vezette franciáknak ez megsemmisítő vereséget jelentett.⁸ A nílusi csatában (1798. augusztus 1.) szerzett érdemeiért III. Szelim török császártól⁹ több ajándékot is kapott, Nagy János kettő említ, egy bokrétát és egy mentét. Az eseményekről természetesen a *Magyar Hírmondó* is többször beszámolt, így például 1798. augusztus 17-én (217–218),¹⁰ 1798. szeptember 25-én (385–389) és 1798. október 5-én (433–

7 A vers külön nyomtatványként is megjelent: Győr, Streibig József, 1792.

8 Martin ROBERTS, *Európa története 1789–1914: Az ipari forradalom és a liberalizmus kora*, ford. KÉPES Júlia (Budapest: Akadémiai Kiadó, 1992), 45.

9 Egyiptom ekkor az Oszmán Birodalom ellenőrzése alatt állt.

10 A tudósítók itt még azt adták tévesen hírül, hogy „nagy győzedelmében nem sokáig gyönyörködhetett Nelson Admirális, mert kevéssel azután meghalt az ütközet alatt kapott sebében”, 218.

434). Ez utóbbiban azt olvashatjuk, hogy az „Anglus Tengeri Vezérnek” a török császár hat ajándékot küldött¹¹ (a Nagy János említette kettő helyett).

Nagy János kiadatlan versei és levele

Szanyból

Azon alkalmatossággal, midőn a' Magyar-Ország-Gyűlésének Kívánságából,¹²
a' Fő Hertzeghez, és Fő Vezérhez KÁROLYhoz,¹³ Hálaadó Követek rendeltettek.
[1796 vége – 1797 eleje]

Mennyetek Országunk' Híres Küldöttjei!
Eszterházi Hertzeg!¹⁴ Nagy Nemű Károlyi!¹⁵
Horváth Zsigmond Úrral,¹⁶ Fő Nemes Rédei!¹⁷
KÁROLY Fő Hertzegnek Tisztos Üdvözlői!

Szép a' Követségtek! mert mentek KÁROLYhoz,
Felséges Házunkból támadott HÉROShoz!
Ki a' dühösködő Frantziát Rajnához
Verte,¹⁸ bátor közel volt már Tseh-Országhoz!

11 „1) Egy drága bundát. 2) Egy gyűrűt, melynek köve csupán egy darabból álló nagy gyémánt, úgynevezett solitár (solitaire); 3) Drágakövekből készült, kalapra való bokrétát. 4) Egy arany kardot, melynek hüvelye és markolata gyöngyökkel s drágakövekkel van kirakva. 5) Egy török módi drága övet. 6) Száz erszényt. (Egy erszény nevezet alatt értenek a Törökök 5 száz tallérból álló summát.)” *Magyar Hirmondó* 1798. október 5. 433–434. – Az ajándékok számának eltérése abból adódhat, hogy Nelson nemcsak III. Szelimtől, hanem annak édesanyjától, természetesen hazájától és a szövetségeseiktől is kapott ajándékokat. Minderről újabban: Martyn DOWNER, „Nelson’s Nile Silver”, *The Nelson Dispatch* 11 (2013): 411–421, <https://nelson-society.com/the-nelson-dispatch/> (hozzáférés: 2021. december 29.)

12 Az országgyűlés 1796. november 6. [12.] és december 11. között ülésezett.

13 Károly Lajos (1771–1847), osztrák főherceg, II. Lipót fia.

14 Esterházy Miklós (1765–1833), herceg.

15 Károlyi József (1768–1803), gróf.

16 Szentgyörgyi Horváth Zsigmond (1737–1809), magyar királyi testőr, udvari tanácsos, királyi étékfogó, császári és királyi kamarás, majd Békés vármegye főispánja. Az „Állandóságához” címzett bécsi szabadkőműves páholy tagja.

17 Rhédey Ferenc, tanácsos.

18 Károly főherceg a rajnai császári haderő parancsnokaként az 1796 májusától novemberéig tartó németországi hadjáratban győzelmeiket aratott Jean-Baptist Jourdan és Jean Moreau francia hadseregei felett, akiket a Rajnán túlra szorított.

Stambul

ezon alkalmatossággal, midőn a Magyar-Ország-Gyűlése,
nek kívánságából, a Fő Hertzeghez, és Fő Vésérhez
KÁROLYhoz, Hálaadó Követek' rendeltetteb.

Meenyeteki Országunk' Héros Küldöttjei!
Esterházi Hertzeg! Nagy Nemű Sárolyi!
Horváth Lászlóval, Fő Nemcs Kédei!
KÁROLY Fő Hertzegnek Tíztes Udvözlői!
Szép a Kívánságok' mert mentek KÁROLYhoz,
Felseges Hazunkból tamadott HÉROS-hoz!
Hi a dühösködő Frantsiát Rajkóhoz
Verte, bátor Közel volt már Tsch-Országok'!

Fő Hertzeg! Nagy HÉROS! (: mondgyátok KÁROLYnak :)
Küldöttjei vagyunk mi Magyar Országunk'!
Szerentséknék tartván, hogy a Státusoknak
Szolgálhatunk ebben Szép Kívánságoknak'.
Tapsolaj Küld Hazánk', Győzedelmeidnek!
Az ellenség ellen Vitéz Tetteidnek!
Ezen Örömnök Fő Hertzegségednek'
Most hozzuk Pozsonból, mint Szívünk Jelének'!

Fő Hertzeg! Nagy HÉROS! (: mondgyátok KÁROLYnak :)
Küldöttjei vagyunk mi Magyar Országunk!
Szerentséknék tartván, hogy a Státusoknak
Szolgálhatunk ebben, szép Kívánságoknak.

Tapsolást küld Hazánk, Győzedelmeidnek!
Az ellenség ellen Vitéz Tetteidnek!
Ezen Örömnök Fő Hertzegségednek
Most hozzuk Pozsonból, mint Szívünk Jelének!

E' nagy Örömnök, fejezi Köszönet,
Hálaadó szívből származott Izenet,
Hogy Fő Hertzegséged azt az ellenséget
Viszsa verte, a' melly szültt vala ínséget!

A' Rajnán átt Kelvén, a' Dunán is átt jött,
Dölfössen hírelvén, hogy Bétsben Frígyet köt;¹⁹
Tseh-Országhoz közel sok ágyúja bögött,
De Nagy Vitézséged által meg győződött!

Zsurdán²⁰ ama dühös Vezér meg szaladott!
Moró²¹ több tsavargós Úton el-illantott!
A' nyertt prédájából sokat hátra hagyott,
Mert Fő Hertzegséged, sokat öltt, és fogott.

Van azért Fő Hertzeg! a' mit meg Köszönnünk!
Van, miért minyájan szivből örvendezzünk!
Mert el-távoztattad nem Kiss Veszedelmünk',
Fényes napra hozván sötét Fergetegünk'!

Tudgyuk, mire tzilloz a' Frantz dühössége,
Hit', Király', Nemesség' eskütt ellensége!
Képzelt Szabadsága, és egygyenlősége,
Esze-veszett, fene, bomlott fesletsége!

Tudgyuk, hogy a' Népet szörnyen hitegeti,
Hit, Király, Nemesség ellen serkengeti,
's bátor Józanokkal el nem hitetheti,
Vannak még is itt ott, Kikkel el hiteti.

És mivel hogy vannak, a' Nagy Veszedelem
Nem volt meszsze tőlünk, az aggó gyötrelem!
Hála az Egeknek, hogy ez a' félelem
Meg szűntt, 's el-távozott a' Szomszéd Sérelem!

Hogy pedig még meszszebb tőlünk el távozzon,
Kérjük Hertzegséged', minket oltalmazzon,
Bátor, Vitéz Kézzel Hadat Kormányozzon,
's Vitézsege által, Békességet hozzon!

19 A főherceg a tirol–karintiai hadjáratban nem tudta megállítani a már Bécsset és Magyarországot is fenyegető Napóleon előrenyomulását, és ezért április 18-án megkötötték a leobeni előzetes, majd október 17-én a campoformiói békét. Vö. Ács Tibor, „A hadtudomány klaszszikusa: Károly főherceg”, *Új Honvédségi Szemle* 48, 11. sz. (1994): 12–21, 13.

20 Jean-Baptiste Jourdan (1762–1833), francia hadvezér.

21 Jean Moreau (1763–1813), francia hadvezér.

Imé Ötven ezer Katonát ajánlunk!²²
's ha a' szükség hozza, minyájan ki állunk!
Zabbal, Gabonával, Örömmel szolgálunk,
Ökrökből, Lovakból, segítséget adunk!

El-végeztük HÉROS, a' Követségünket!
A' mellyből Láthatod mind szivességünket,
Mind Vitézségedből eredtt Örömünket!
Vitézkedgy' tovább is, 's vigasztalld ügyünket

Kész már a' Borostyán, a mellyel Fejedet
Ékesit'ni fogjuk, Ki Fejedelmedet,²³
És Koronájához tartozó Népedet
Oltalmazád! – Isten tartsa Személyedet!
Nagy János Plébánus mp.

Kismarton, Esterházy-könyvtár, Zimmer III. Kasten C. Regal 1., jelzet nélkül: *Verschiedene ungarische Gedichten und Schriften um 1800*, [3–5.]

Nagy János levele a *Bécsi Magyar Hírmondó* szerkesztőinek
[1792]. április 1.

Szerentsés Ünnepeket Kivánok az Uraknak. M. Groff Amade Antal²⁴ nagyon örvendezett, hogy róla Ujságokban meg emlékeztek,²⁵ a Ki-is a napokban fogg irattatni az Ágensének, hogy az Urakot Viszszont egy Kiss Ajándékkal meg-tisztellye. Ha tetszeni fognak e' hamarjába Készültt Verseim, a Világra botsáthattyák.²⁶ N. J. mpria.
Szany, Ima Aprilis.

Kismarton, Esterházy-könyvtár, Zimmer III. Kasten C. Regal 1. Nr. 9553: *Sammlung verschiedener ungarische Gedichten*, 75.

22 A magyar országgyűlés 50 ezer újoncot ajánlott meg a franciák elleni harcokra. SZIJÁRTÓ, *A diéta...*, 465.

23 Ekkor fivére, I. Ferenc volt a magyar király (1792–1835).

24 Amadé Antal (1760–1835), császári és királyi kamarás, Zala vármegye főispánja, író.

25 *Magyar Hírmondó*, 1792. március 20., 397–398.

26 *Magyar Hírmondó Toldalékja*, 1792. március 20., 412–414.

Nelson Győzedelmére Nagy János
S. P.

Gallia dum geminis manibus, Terraque Marique,
Pugnat, Nelsonio sufficit Una Manus.
Nelsonium, quamvis Mancum, neu tenenite Galli!
Ut Careat Dextra, Credite, Dexter is est!

A Francia sőtias, Török Stenesthère
Vigyázzon, nem régen készült Nap Keletre,
Felült a Hajóra, miú sőtias illire,
Uj predái reményben harczoló Störmére,
Azonban el törte Árbócsfa ütője,
Nem hafnált itt neki Szanya evedzője,
Dele vést. Törökös, Tollas le erepsti,
Mert a Vízbe bukás, nagyon nehezíti!
Nem dikturátiól mozd, oly hegyes hangzafal
Mivel teli török, tengeri árjával!
A sőtias el véstti Szavis Herélepszél,
A Frantz Kötés pedig, Vízbe merülepszél,
Herélepszént esett Vízre Veszedeleme,
Nelson volt Heréle, Eljén ökögylem !!!

Magyarul.

Deák István Pálus, sőtias jeje Magyarul,
Fakémes nyerketes jobb nevet es unal;
Han Törökjéttel bír a Francia Nép,
A Tudajónságot mutató igaz Kép!
A Stenesthère, má sőtias ő el ver,
Köz: viadtkun, ristikán vést, hanem nyer.
Akkarmely Vízre Légyen annak Störme
In maga Stenesthère, meg Szün Győzedelmé
gy ha zápor eső évi, vagy buk' vízbe,
Vlla, és kés Szanya merül névepséjke.

A Török Törökjéttel ajánvektiról
amellyeket Nelsonnak küldött.
Halian a Török Török Nelson Győzedelmé
A Tengeren történt Frantzosi Veszedelemé
Két nagy ajándékkal Tisztelek Stenesthère
Magafstaban Nelson Hadnagy Erdemé
Az egyik, Törökös Török - Dohiretája
Volt, mellyel küldötték On maga Szanya

Nelson Győzedelmére Nagy János S. P.
[1798 után]

Gallia dum geminis manibus, Terraque Marique,
Pugnat, Nelsonio sufficit Una Manus!
Nelsonium, quamvis Mancum, neu tenenite Galli!
Ut Careat Dextra, Credite, Dexter is est!

Lusus Allegoricus ejusdem.

Quas Petulans Gallus Cristas erexerat, illas
Unudis Nelson ius mersit, et immaduit!
Nec tantum Cristus, verum demersit et Atlas,
Aeqvove permadidus, noune volabit adhuc?
Serpet humi! nam pluma levis, mudefacta gravis fit,
Et sapiet Damna nunc gravis ille suo!

Magyarúl.

[E] Deák szó Gallus, Kokast tesz Magyaránál,
Tán nem is nyerhetet jobb nevet ez annál;
Kokas Természettel bir a' Frantzia Nép,
Ez, Tulajdonságát, mutató igaz Kép!
Maga szemettyéről, másokat Ő el ver,
Házi viadalban, ritkán veszt, hanem nyer!
De akármelly Vitéz légyen annak Körme
Őn maga szemettyén, meg szün Gyözedelme,
Hogy ha Zápor eső éri, vagy buk vizbe,
Tolla, és Két szárnya merül nedvességbe.

A Frantzia Kokas, Török szemettyére
Vágyódván, nem régen készültt Nap Keletre,²⁷
Fel űlt a Hajóra, mint Kokas űlőre,
Új prédát reménlvén hartzoló Körmére,
Azonban el török Árbotzfa űlője,
Nem használtt itt néki szárnya evedzője,
Bele vész! Taraját, Tollát, le eresztí,
Mert a' Vízbe bukás, nagyon nehezíti!²⁸
Nem Kukuríkol most, olly hegyes hangzással
Mivel teli torka, tengeri ázással!
A' Kokas el veszti szavát Herélessel,
A Frantz Kokas pedig, Vízbe merűléssel!
Heréléseként esett Vízi Veszedelme,
Nelson volt Herélő, Élljen őkegyelme!!!

27 Napóleon 1798-as egyiptomi hadjárata

28 1798. augusztus 1-jén a nílusi csatában a francia flotta vereséget szenvedett a Horatio Nelson vezette angol seregtől.

A Török Tsászárnak²⁹ ajándékiról a' mellyeket Nelsonnak küldött.

Halván a' Török Tzár, Nelson Győzedelmét,
A Tengeren történtt Frantzok' Veszedelmét,
Két nagy Ajándékkal Tisztelte Személyét
Magasztalván Nelson', Hadi Nagy Érdemét.
Az egyik, Tsászári Forgó-Bokrétája,
Volt, mellyel tündöklött Ön maga Turbánya.
A' második pedig, vala Drága Mente,
A mellyel a' Tsászár Nelsont meg Tisztelte!
A' Tsászár Kívánnya, az Anglus Királytól³⁰
Hogy a' Forgót, mellyet el vett Turbán(n)yátol
Viselhesse Nelson Gyözedelem Jelül,
Mert viselte magát Tengeren Vitézül!
Hát a' Mentét, vallyon miként Viselheti?
Lám azt Jobb Karjára Nelson nem Őtheti,
Mivel a' Tüzes Márs attól meg fosztotta,
'S az Ágyú Golyóbis el vitte, el hordta?³¹
Viselnye eztetis! el is Viselheti,
Mellyel a' mint Keze hibáját földheti,
Ugy nagy Ditsóséggel, azt is meg mutattya
Hogy nem úgy Kéz, mint Ész, Ellenséget rontya!
Kéz nélkülis Lehet Ellenséget győzni
Ha nagy Ész, 's bátor szív fogg Vezérben Lenni!
Mert Hadi Vezérnek, Köz Ember a' Keze
De az Ész, 's Bátor sziv a' Győző Fegyvere!

Kismarton, Esterházy-könyvtár, Zimmer III. Kasten C. Regal 1., jelzet nélkül: *Verschiedene ungarische Gedichten und Schriften um 1800*, [13–14.]

29 III. Szelim (1761–1808)

30 III. György (1738–1820)

31 1797-ben egy lövedék találta el a jobb felkarját, s hogy elkerüljék az üszkösödést, illetve az azzal járó halált, amputálták.

Erszényházi Pál
és

Piomordi Napsz Afjzsony.

az az

A Kávének és Nádmeznék
Drágasága

Itta a N. M. Szereje

Nagy János s. t.

Itta a N. M. Szereje
Nagy János s. t. s. t.
és a N. M. Szereje s. t. s. t.
Nagy János s. t. s. t. s. t.
s. t. s. t. s. t. s. t.

DOROMB

Közköltészeti tanulmányok 9.

Szerkesztő
CSÖRSZ RUMEN ISTVÁN

reciti
Budapest • 2021

Készült a
Nyugat-magyarországi irodalom 1770–1820 Lendület Kutatócsoport keretében
a Bölcsészettudományi Kutatóközpont Irodalomtudományi Intézetében

Bölcsészettudományi
Kutatóközpont
Irodalomtudományi
Intézet

A borítón:
James Johnson, *The Scots Musical Museum* (Edinburgh, 1787), címlap
National Library of Scotland – Creative Commons

Könyvünk a Creative Commons
Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább! 2.5 Magyarország Licenc
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/hu/>)
feltételei szerint szabadon másolható, idézhető, sokszorosítható.
A köteteink honlapunkról letölthetők. Éljen jogaival!

ISSN 2063-8175

Kiadja a *reciti*, a BTK Irodalomtudományi Intézetének
recenziós portálja és hálózati kiadója • www.reciti.hu
Borítóterv, tördelés: Szilágyi N. Zsuzsa
Nyomda és kötetészet: Kódex Könyvgyártó Kft.

Tartalom

A szent köpenye és a krumplihéj. Előhang a <i>Doromb</i> 9. kötetéhez (Csörsz Rumen István)	9
<i>Nemzetközi populáris kultúra</i>	15
RUTTKAY VERONIKA Robert Burns, George Thomson és a skót „nemzeti dal”	17
KALAVSZKY ZSÓFIA Puskin és az irodalmi anekdota	57
NAGY LEVENTE „Piros orcámat deríti magyar vér...” Magyar–román közköltészeti kapcsolatok a XIX. század első felében	73
BOBÁK SZILVIA – KÁLMÁN C. GYÖRGY – KÁLMÁN MIHÁLY Krumpli, krumpli, krumpli	101
MIKOS ÉVA Banánkígyó, banánpók – kortárs mondák, régi hiedelmek	111
<i>Magyarországi populáris kultúra</i>	141
VOIGT VILMOS Képversek és egyes fémikonok hátlapja	143
BORIÁN ELRÉD A katolikus <i>Dőri énekeskönyv</i> Szent Márton-énekei	151

KNAPP ÉVA	
Egy XVIII. századi könyvészeti talány	163
HEGEDÜS BÉLA	
Bonam distractionem!	
A <i>mulat</i> szó és származékai elfelejtett jelentésmezője a XVIII. században	169
ZVARA EDINA	
Nagy János szanyi plébános ismeretlen írásai a bécsi <i>Magyar Hírmondó</i> kéziratai között	181
CSÖRSZ RUMEN ISTVÁN	
Pálóczi Horváth Ádám Napóleon-ciklusa és a közköltészeti hagyomány I.	
<i>Vissza-mars, a francoknak</i>	193
VASNÉ SZÜCS IMOLA	
A <i>Béla futása</i> (1822) dalai közkézen, közszájon, köztudatban	237
GULYÁS JUDIT	
A mese értelmezései a <i>Magyar Szépirodalmi Szemlében</i> (1847)	257
SZILÁGYI MÁRTON	
Arany János <i>Nemzetőr-dalának</i> folklorizációjához	279
PERGER GYULA	
„Önérdeket nem ismer ő, azért legyen képviselő”	
Egy évszázad győri kortesnótái	291
DOMOKOS MARIANN	
Vikár Béla, a legifjabb Tatár Péter	
Populáris egészség-felvilágosító nyomtatványok a XIX. századi kolerajárványok idején	351
TÜSKÉS ANNA	
Idézetek és alkalmi versek	
Irodalmi szövegek köztéri szobrokon és emlékműveken a XVII. század második felétől 1914-ig	369
KAPPANYOS ANDRÁS	
Mit tudott Romhányi József?	417

<i>Szemle</i>	441
Mab királyné Zsurnália királynő birodalmában: A tündérmese a viktoriánus sajtóban (<i>Gulyás Judit</i>)	443
Nemesné Matus Zsanett: Bodroghy Papp István (<i>Horváth József</i>)	450
Gyimesi Emese: Gyermekszemmel Szendrey Júlia családjában (<i>Tömöry Miklós</i>)	456
Önfejű unitárius lelkész – innovatív néprajzi gyűjtő. Ürmösi Sándor (1815–1872) írásos hagyatéka (<i>Mikos Éva</i>)	460
Summaries	467